

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Viite: Opetus- ja kulttuuriministeriön lausuntopyyntö 138/050/2012

Asia: Lausuntopyyntö; Palvelut ja tiedot käytössä – Julkisen hallinnon ICT:n hyödyntämisen strategia 2012-2020

Lausunnon antajan tiedot:

Organisaatio:	Kansallisarkisto
Lausunnon laatijat:	Tutkimusjohtaja Päivi Happonen Pääjohtaja Jussi Nuorteva

Palvelut ja tiedot käytössä – Julkisen hallinnon ICT:n hyödyntämisen strategia 2012-2020

Kirjoita kutakin osiota koskevat kommentit taulukon valkoisiin kenttiin kunkin kappaleen perään.

0. YLEISET KOMMENTIT
Strategialuonnoksessa määritelty visio ”Palvelut ja tiedot käytössä” ja strategian toimeenpanemiseksi ehdotetut toimenpiteet eivät kohtaa toisiaan. Suunnitellut toimenpiteet kohdentuvat pitkälti ICT:hen, kun taas palveluiden ja toimintojen kehittämistä ja yhtenäistämistä edistävät toimenpiteet puuttuvat kokonaan. Strategialuonnoksen keskeinen haaste on se, että visio on laajempi kuin ICT-strategian visio. Palveluita ja tietoja ei saada käyttöön helposti ja turvallisesti pelkästään ICT:n keinoin.
1. Julkisen hallinnon ICT:n toimintaympäristö ja nykytila
Nykyisiä verkkopalveluita on kehitetty pitkälti silloina, jolloin asiakkaan täytyy osata hakeutua oikean organisaation (viranomaisen) tuottamaan palveluun. Lisäksi asiakasta velvoitetaan toimittamaan palvelua tuottavalle organisaatiolle toisella organisaatiolla olevaa, asiakasta koskevaa tietoa. Palveluiden kehittämisessä lähtökohtana tulisi olla, että asiakkaiden vastuu tietojensa toimittamisesta organisaatioilta toiselle minimoidaan. Verkkopalveluiden käyttöönoton on tehostettava myös verkkopalveluita tarjoavan organisaation toimintaa, jolloin palvelun taustajärjestelmiä on kehitettävä sähköisen asianhallinnan ja tiedonhallinnan vaatimusten mukaisesti.
Luvun 1.4. lopussa luetellaan julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksessa huomioon otettavaa yleislainsäädäntöä. Kyseinen lainsäädäntö on suurelta osin vanhentunut. Tietohallintolaissa määriteltyjen tavoitteiden ja veloitteiden toteuttaminen edellyttää tiedonhallintaa (ja asiakirjahallintaa) koskevan lainsäädännön kokonaisuudistusta.
2. Visio (luku 2): Mikä on mielipiteenne koko julkisen hallinnon yhteisestä visiosta ?
Visio on hyvä, mutta sen toteuttamiseksi tarvitaan hyvin paljon muitakin toimenpiteitä kuin ICT-toimenpiteitä. Vision toteuttaminen edellyttää julkisessa hallinnossa uudentyypistä ajattelu- ja

toimintatapaa, koska nykyinen organisaatiokeskeinen kehittäminen ei mahdollista vision toteuttamista; kuten luvussa 3.1. todetaan ”palvelun on sujuttava yhtenäisenä prosessina silloinkin, kun palvelun tuottamiseen osallistuu useita organisaatioita”.
2.1 Muut lukuun 2 liittyvät kommentit
3. Linjausalueet (luku 3): Vastaavatko strategiset linjausalueet mielestänne keskeisiin ICT:n hyödyntämisen haasteisiin ?
Linjaus 3 ”Kyky hyödyntää ICT:tä” kaipaa täsmentämistä. Tällaisenaan linjaus on itsestään selvä, kun tavoitteeksi asetetaan toiminnan tarpeiden ja kehittämisen sekä tietotekniikan mahdollisuuksien samanaikainen ymmärtäminen.
3.1 Muut lukuun 3 liittyvät kommentit
Sivun 8 lopussa mainitaan, että tavoitteena on purkaa lainsäädännöllisiä esteitä. Tähän liittyviä konkreettisia toimenpiteitä ei ole määritelty ainakaan strategialuonnoksessa. Sivulla 10 todetaan, että lainsäädännössä määriteltyä toimivaltaa ja tehtäviä joudutaan voimakkaasti tulkitsemaan nykyisessä toimintaympäristössä. Lainsäädännön jälkeenympäristö synnyttää toimivaltaepäselvyyksiä ja käytännössä se asettaa myös esteitä yhteentoimivuudelle.
4. Strategiset kysymykset, lukuun 4 liittyvät kommentit
Tässä kohtaa strategialuonnosta tietyin osin kumotaan muualla esitetty näkemys, että ICT tukee toiminnan kehittämistä. Nyt todetaan, että toimintaa voidaan sovittaa järjestelmien ominaisuuksiin liiallisten kustannusten välttämiseksi. Kustannuksia syntyy, kun nykyinen organisaatiokohtainen toimintatapa yritetään sähköistää ja kun esimerkiksi asianhallintajärjestelmien jäykkyys pakottaa sopeuttamaan toiminnan (käsittelyprosessit) järjestelmän toimintalogiikan mukaiseksi. Strategiseksi tavoitteeksi pitäisi asettaa, että julkiseen hallintoon tuotetaan yhteiset asianhallintajärjestelmän toiminnalliset vaatimukset. Tällöin käsittelyprosessit yhdenmukaistuisivat ja olisivat ainakin joiltain osin myös automatisoitavissa. Samalla järjestelmien käyttäjäystävällisyys lisääntyy.
5. Toimenpiteet (luku 5): Ovatko toimenpiteet kannaltanne tarkoituksenmukaisia ? Tukevatko ne teidän organisaationne kehittämistyötä ?
Tiedon avaamista ja tietovarantojen käyttöä koskevat toimenpiteet tukevat kehittämistyötä. Missä määritellään toiminnalliset toimenpiteet, joilla strategialuonnoksessa määriteltyä visiota toteutetaan? Tiedonhallintaa (ja asiakirjahallintaa) koskevan lainsäädännön kokonaisuudistus olisi niin ikään käynnistettävä.
5.1 Mitä mielestänne pitäisi ottaa huomioon julkisen hallinnon ICT-strategian toimeenpanossa ?
Strategialuonnoksen mukaan strategian toimeenpano edellyttää toimia kaikilta julkisen hallinnon organisaatioilta. Strategian tulee näkyä organisaatioiden toiminta- ja taloussuunnitelmissa. Ilmeisesti asian ohjeistaminen ja seuranta kuuluu ministeriöille? Strategian toimeenpanon pitäisi tapahtua siten, ettei siitä synny lisäkustannuksia organisaatioille.